

V. KRONIKA

Ogólnopolska konferencja naukowa „Bohdan Winiarski i jego poglądy na tle nauki prawa międzynarodowego w XX wieku”, Lauterpacht Centre for International Law, University of Cambridge, 8 września 2025 r.

Conference on 'Bohdan Winiarski and his views
against the background of international law of the 20th century',
Lauterpacht Centre for International Law, University of Cambridge,
8 September 2025

W okresie międzywojennym znawca prawa międzynarodowego, profesor Bohdan Winiarski, naukowo związany był zwłaszcza z Wydziałem Prawa i Administracji Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu (przed wybuchem II wojny światowej pełnił tam funkcję dziekana). Jego profilu intelektualnego nie zamykają jednak ramy akademickiej kariery. W takim samym stopniu pozostawał on bowiem uczonym, co politykiem, mężem stanu, sędzią oraz działaczem społecznym. Osiągnięcia tego człowieka, a także ranga piastowanych przezeń godności sprawiają, że obecnie „przyznaje się” do niego wiele środowisk. Pielęgnowują one pamięć po „swoim” Winiarskim na własną modłę, w sposób od siebie niezależny, zwykle nie bacząc na siebie nawzajem, a niekiedy wręcz nie zdając sobie sprawy ze swego istnienia. Refleksja ta nasunęła mi się po przybyciu w 2024 r. do Łomży, gdzie w Łomżyńskim Towarzystwie Naukowym im. Wągów odnalazłem zaskakujące materiały archiwalne związane z działalnością Winiarskiego, które on sam postanowił zdeponować w ukochanym mieście. Obok nich natknąłem się na szereg świadectw odnoszących się do różnorodnych form upamiętniania „rodaka” przez mieszkańców Ziemi Łomżyńskiej.

Refleksjami na temat tej przedziwnej „fragmentacji” dyskursu nad Bohdanem Winiarskim podzieliłem się prof. Joanną Gomułą z Lauterpacht Centre for International Law w Cambridge. To ona wpadła na pomysł zorganizowania sympozjum,

które umożliwiłoby uruchomienie wielowątkowej debaty poświęconej postaci uczonego. W wyniku jej starań Centrum zgodziło się udostępnić swoją siedzibę przedstawicielom środowisk polskich. Lokalizacja miejsca oraz renoma tego naukowego ośrodka okazały się atrakcyjnym „wabikiem” dla badaczy biografii Winiarskiego. Wybór ten silnie wspierały dwie jeszcze okoliczności. Otóż właśnie w Lauterpacht Centre for International Law realizowane są corocznie „Stypendia Bohdana Winiarskiego w dziedzinie prawa międzynarodowego” fundowane przez Ambasadę Rzeczypospolitej Polskiej w Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej. Tymczasem na jednej z fotografii powieszonych w holu na parterze widać grupę sędziów Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości w Hadze. Wśród osób uwiecznionych na zdjęciu oprócz Herscha Lauterpachta widoczny jest Bohdan Winiarski.

Spotkanie podzielono na trzy panele: „Życie i praca Bohdana Winiarskiego – od prawnika do Sędziego MTS”, „Bohdan Winiarski jako Sędzia MTS” oraz „Wybrane aspekty prawa międzynarodowego i prawa rzymskiego w praktyce”. Przewodniczenie nad pierwszym zgodziła się objąć prof. Małgorzata Fitzmaurice (Queen Mary, University of London), która oddała głos dr Agacie Hauser (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu). W prelekcji *Bohdan Winiarski: prawnik, profesor i Sędzia Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości* dr Hauser naszkicowała biogram Winiarskiego jako uczonego i praktyka prawa. Po niej głos zabrał o. dr Karol Adamczewski OFMConv. (Katolicki Uniwersytet Lubelski), który w prelekcji *Łomżyńska formacja Bohdana Winiarskiego* poddał analizie treści wspomnień profesora pt. *Nad Wissą, Pisą i Narwią* ogłoszonych pierwszy raz w 1965 r. Mgr Michał Lewandowski (Okręgowa Rada Adwokacka w Warszawie) w referacie *Bohdan Winiarski jako wykładowca prawa międzynarodowego na Polskim Wydziale Prawa na uniwersytecie oksfordzkim (1944–1947)* naświetlił rozwój kariery naukowej Winiarskiego na emigracji w Wielkiej Brytanii. Dwa kolejne wystąpienia miały charakter analityczno-porównawczy. Dr Bartosz Zalewski (Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie) przedstawił odczyt *Poglądy Bohdana Winiarskiego na kształtowanie się doktryny ius gentium w XV i XVI wieku*, a dr Andrzej Chmiel (Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie) wystąpienie: *Bohdan Winiarski o międzynarodowym arbitrażu – odbicie rzymskiego arbitrium?*

Drugą sesję, którą moderowała prof. Joanna Gomuła (Lauterpacht Centre for International Law), rozpoczęło wystąpienie prof. Bartłomieja Krzana (Uniwersytet Wrocławski) pt. *Bohdana Winiarskiego poglądy na rozwiązywanie sporów międzynarodowych: od teorii do praktyki*. Dalsze prezentacje również odnosiły się do dorobku Winiarskiego jako teoretyka prawa międzynarodowego oraz sędziego rozstrzygającego międzynarodowe spory. Mgr Miłosz Gapsa (Uniwersytet Łódzki) wystąpił z odczytem: *Bohdan Winiarski i jego votum separatum w przedmiocie środków tymczasowych*, a prof. Barbara Mielnik (Uniwersytet Wrocławski) z prelekcją *Ograniczenie*

zwierzchnictwa terytorialnego w stosunku do rzek – idee Profesora Bohdana Winiarskiego. Jako ostatni głos zabrał prof. Piotr Szwedo (Uniwersytet Jagielloński), który zaprezentował analizę *Cicha woda brzezi rwie: od poglądów Bohdana Winiarskiego do osobowości prawnej rzek i innych ekosystemów*.

Sesja zamykająca, pod przewodnictwem dr. Macieja Żenkiewicza (Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu), miała charakter najbardziej eklektyczny z dotychczasowych. Prof. Maciej Jońca (Akademia Łomżyńska) zaprezentował referat *Rzymskie prawo prywatne jako szablon dla nowożytnego prawa międzynarodowego: wizja Herscha Lauterpachta*. Po nim wystąpiła dr Irmina Stodulska (Akademia Sztuki Wojennej) z odczytem *Marek Korowicz i jego „odkrycie” historii prawa międzynarodowego*, a następnie dr Kinga Dróżdż-Chmiel (Katolicki Uniwersytet Lubelski) z referatem: *Poglądy prof. Bohdana Winiarskiego na temat ochrony posiadacza terytorium w systemie bezpieczeństwa międzynarodowego jako asumpt do rozważań nad krajowymi regulacjami postępowania o naruszenie posiadania ze szczególnym uwzględnieniem instytucji dowodowych*. Część prelekcijną zamknął ppłk dr Wińczysław Jastrzębski (Akademia WSEI), który przygotował prezentację *Prawo międzynarodowe w praktyce: kilka uwag na temat doświadczeń na polsko-białoruskiej granicy*.

Organizatorzy spotkania przewidzieli także czas na dyskusję. Poznanie się i spojrzenie na zbliżone zagadnienia z różnych perspektyw dało dobre wyniki. Dialog podjęli bowiem uczeni reprezentujący różne dyscypliny oraz ośrodki badawcze. Romaniści i historycy prawa zwrócili uwagę na zagadnienia z zakresu prawa międzynarodowego publicznego (co zwłaszcza wśród romanistów polskich jest raczej rzadkie), a „internacjoniści” dołożyli starań, by umieścić swe rozważania w szerszej perspektywie historycznej. Szczególne emocje wzbudziły refleksje ppłk. Wińczysława Jastrzębskiego, który wnioski i postulaty przedstawione w wystąpieniu sformułował w oparciu o doświadczenia osobiste. W 2023 r., kiedy napięcia na granicy polsko-białoruskiej związane z kryzysem uchodźczym osiągnęły apogeum, pełnił on funkcję dowódcy Wydziału Żandarmerii Wojskowej w Białymstoku.

Konferencję „Bohdan Winiarski i jego poglądy na tle nauki prawa międzynarodowego w XX wieku” z kilku powodów należy uznać za sukces nauki polskiej. Otóż reprezentujący różne środowiska uczeni spotkali się w Lauterpacht Centre for International Law, by po polsku rozmawiać o Polaku. Na rangę wydarzenia oraz rozgłos, który mu towarzyszył, wpłynęło również to, że poza prelegentami w debacie udział wzięli dziekan Wydziału Prawa i Administracji UAM w Poznaniu prof. Tomasz Nieborak, dyrektor Departamentu Konsularnego Ministerstwa Spraw Zagranicznych dr Justyna Chrzanowska oraz przedstawicielka Ambasady RP w Londynie dr Clarinda Calma. Z zainteresowaniem przysłuchiwała się rozmowom o Winiarskim i problemach współczesnego prawa międzynarodowego również niezależna badaczka z Cambridge – dr Anna Teicher. Niestety, nie jest planowane wydanie

publikacji zbiorowej, w której znalazłaby się treść zaprezentowanych w Cambridge referatów. Niemniej obecni na sali profesorowie – w ramach swoich możliwości – obiecali wesprzeć wszelkie inicjatywy wydawnicze będące pokłosiem obrad.

Maciej Jońca

Akademia Łomżyńska, Polska

Academy of Lomza, Poland

<https://orcid.org/0000-0003-4982-8936>